

การเผยแผ่ธรรมยาตรา แนวคิด หลักการและการเรียนการสอนในรายวิชาพระ สูตรตันตปิฎก

Dhamma Yatra Project's Promotion: Concept and Principle for Learning in Suttanta
Pitaka Subject

ศราวุฒิ คันทักษ์

Sarawut Kanthuck

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

Mcu_nkp@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาธรรมยาตราในพุทธกาล 2) เพื่อประยุกต์ใช้หลักธรรมยาตราในการพัฒนาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม 3) เพื่อบูรณาการธรรมยาตรากับการเรียนการสอนในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎกของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นิสิตที่เป็นธรรมยาตรา จำนวน 15 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนและประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตีความสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักและใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นมาธรรมยตราก็เป็นผลการปฏิบัติพุทธกิจของพระพุทธเจ้า ต่อมาพระพุทธศาสนาปักฐานแล้วกิจกรรมดังกล่าวได้ลดน้อยลงอย่างมาก การออกไปหาชาวบ้านจึงเป็นการรื้อฟื้นกิจกรรมดังกล่าวขึ้นมา ในระยะหลังธรรมยตรารั้งนั้นมิจุดมุ่งหมายจำเพาะ เช่น การนำสันติภาพและและสมานฉันท์คืนสู่ประเทศกัมพูชาซึ่งบอบช้ำจากภัยสงครามมาเป็นเวลานานกว่า 4 ทศวรรษ ในประเทศไทยธรรมยาตราเป็นการเดินเพื่อสิ่งแวดล้อม สำหรับนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ธรรมยาตราเป็นความหมายของการเดินเข้าหานิสิตและชาวบ้านในรูปแบบโครงการและกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการเสริมหลักสูตร ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ นักเรียน เป็นกิจกรรมวันปกติ กลุ่มที่สอง คือ ผู้สูงอายุ กิจกรรมในวันพระสวณะ ในแง่ของบูรณาการกับรายวิชา

เป็นการบูรณาการ 2 ลักษณะ ประการแรก บุคคลทำกิจกรรมใช้เนื้อหาในพระไตรปิฎกไปสู่การ
บรรยายธรรม เมื่อกลับเข้ามาศึกษาจะทำให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง บูรณาการในลักษณะนี้เป็น
การบูรณาการในตัวบุคคล ด้านจิตใจและด้านประสบการณ์ ประการที่สอง บูรณาการในรายวิชาที่
ปรากฏใน คมอ.3 ซึ่งการบูรณาการกิจกรรมมาสู่กระบวนการสอนซึ่งเป็นวิชาการทำให้นิสิตมีความ
เข้าใจในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎกได้มากขึ้น

คำหลัก : ธรรมะยาตรา, พระสูตรตันตปิฎก

Abstract

This purpose of research were: 1) to study the history of Dhamma Yatra in Buddha era. 2) to apply Dhamma Yatra principles in the development of teaching Sutanta Tipitka in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Phanom Buudhist College 3) to integrate Dhamma Yatra in the course of its subject, Nakhon Phanom Buudhist College The main informants were 15 monks, students and 100 community members joining activity. Conducted by interview and questionnaire and analyzed by interpret and statistical mean, standard deviation.

The study found that The dhamma is a result of Buddha's practice. Later, when Buddhism settled down, the activities were greatly reduced. Going out to the villagers. It is to revive the activity up there. In the latter stages of the Dharma Yatra, there were specific aims, such as bringing peace and reconciliation to Cambodia, which had been devastated by the war for more than two decades. For the students, Dhamama Yatra was the meaning of walking to students and villagers in the form of projects and activities. This was an activity in the curriculum outline. The first group was the students teaching Dhamma in school as a project, the second group was the teaching for elderly in community in evening after the chant finished.

Integration provided into 2 characteristics. The first was the integration of individual activities, by using Dhamma from Suttanta Tipitaka subject to teach students.

Second, the integration in listed in Course Outline. However, integration in the Course Outline limited, but the teacher could integrate by applying theory into practice.

Key Word : Dhamma Yatra, Suttanta Pitaka

บทนำ

ธรรมยาตราเริ่มแรกจากที่พระองค์ทรงส่งพระสาวกออกเผยแผ่ธรรมะในสถานที่ต่างกัน ดังพระพุทธโอวาทว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตายสุขาย เทวมนุสสานัม” ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย (ที.ม. (ไทย) 10/51/109) จากพระพุทธโอวาทนี้เอง ถือเป็นกุญแจเปิดประตูสู่การเดินทางเพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมแก่พุทธบริษัท ทั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ช่วยกันทำหน้าที่ในการเผยแผ่และสืบทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แผ่ขยายไปทั่วทุกทิศ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการสืบทอดและพัฒนาตามยุคตามสมัย วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาเรื่อยทำให้พระพุทธศาสนาได้แพร่ขยายเข้ามาสู่ประเทศไทย รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทยก็ได้รับการสืบทอดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ไทยถือเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะต่างๆ ตามจุดประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้และเพื่อโน้มน้าวใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอน แล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามความต้องการ การเผยแผ่พุทธธรรมที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของพระสงฆ์ก็คือ การแสดงพระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์ พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่ต้องได้รับการอาราธนาให้แสดงพระธรรมเทศนา มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ตายตัวแน่นอน รูปแบบดังกล่าวนี้ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปเพราะสังคมมีความซับซ้อนไปด้วยปัญหาต่างๆ ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ซึ่งเป็นสถาบัน การศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งทางสังคม เป็นสถาบันที่จัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์และฆราวาส เป็นสถาบันที่จัดได้ว่ามีส่วนได้ส่วนเสียกับสังคม ดังนั้นจากการมีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าวจำเป็นจะต้อง

เป็นผู้ที่รับผิดชอบที่จะต้องเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหเหล่านี้ ประกอบกับบทบาทหน้าที่ของ
พระสงฆ์เองที่จะต้องนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าไปแก้ปัญหาด้วย ซึ่งถือเป็นพันธกิจ
สำคัญที่วิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีต่อสังคม จากการประเมินโครงการในปีที่ผ่านมา พบว่า การจัด
โครงการธรรมยาตราพัฒนาจิตเป็นโครงการที่ดีและควรสนับสนุนส่งเสริม นอกจากนี้ พันธกิจของ
มหาวิทยาลัยประกอบด้วย การจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรม ตามหลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่หน้าที่ของสถาบันจะต้องบูรณาการทั้งสี่พันธ
กิจเข้าด้วยการมีโครงการธรรมยาตราเป็นโครงการบริการวิชาการแก่สังคมเชื่อมโยงกับการจัดศึกษาใน
แง่ที่กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมพัฒนาศักยภาพนิสิตที่นิสิตที่สังกัดชมรมต่างๆจะออกทำหน้าที่ใน
ฐานะพระสงฆ์และหน้าที่ในฐานะเป็นนิสิตที่จะต้องออกแสวงหาประสบการณ์ในการศึกษา กล่าวคือ
การศึกษาภาคทฤษฎีในรายวิชาแกนพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเนื้อหาในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎกที่
พระนิสิตได้นำไปใช้ ดังนั้น ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง “การเผยแพร่ธรรมยาตรา แนวคิด หลักการและการ
เรียนการสอนในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎก” เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของธรรมยาตราในพระสมัยพุทธกาล
- 2) เพื่อประยุกต์ใช้หลักธรรมยาตราในการพัฒนาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
- 3) เพื่อบูรณาการธรรมยาตรากับการเรียนการสอนในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎกของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

ระเบียบวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร
จากโครงการของพระนิสิตที่เขียนขึ้น ศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์พระนิสิตที่ดำเนินโครงการ
ธรรมยาตรา แบบสอบถามใช้กับนักเรียนและประชาชนที่ร่วมกิจกรรม

พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการศึกษางานนี้ประกอบด้วย 1) จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย อำเภอเรณูนคร
อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก และอำเภอเมือง 2) จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย อำเภอหว้านใหญ่
อำเภอดงหลวงและอำเภอเมือง

ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระนิสิตที่ทำกิจกรรมธรรมยาตรา จำนวน 15 รูป

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนและประชาชนในพื้นที่การดำเนินกิจกรรม 2 จังหวัด จำนวน 100 คน

การเลือกและสุ่มตัวอย่าง

การเลือกแบบเจาะจง สำหรับพระนิสิตที่ดำเนินกิจกรรม และการสุ่มตัวอย่างสำหรับนักเรียน
และประชาชนร่วมกิจกรรมแบบอัตราภาคชั้น (สัดส่วน)

เครื่องมือในการศึกษา

กลุ่มแรก คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ถูกเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการศึกษาจึงเป็นแบบ
สัมภาษณ์ เครื่องแบบสัมภาษณ์พัฒนามาจากการศึกษาเอกสารโครงการของพระนิสิต การสังเกตและ
พูดคุยเบื้องต้นแล้วนำมาสู่การสร้างแบบสัมภาษณ์ กลุ่มที่สอง คือ นักเรียนและประชาชนผู้ร่วม
กิจกรรม การสร้างเครื่องมือตามทฤษฎีเริ่มจากการเอกสารจากกลุ่มแรกภายใต้กรอบแนวคิดและ
วัตถุประสงค์งานวิจัย คำนึงตามศัพท์เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือและปรับแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำมาเก็บข้อมูลต่อมา

การรวบรวมเครื่องมือ

การรวบรวมข้อมูลมี 2 ขั้นตอนหลัก

ขั้นตอนแรก เป็นการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนิสิต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในห้องเรียน
วัตถุประสงค์เพื่อนำมาปรับกับการเรียนการสอนรายวิชาพระสูตรตันตปิฎก เพราะฉะนั้นพระนิสิตที่เป็น
ผู้ให้ข้อมูลหลักจึงคุ้นเคยกับผู้วิจัย จึงง่ายต่อการเก็บข้อมูล ลำดับแรก นิตินิสิตในการสัมภาษณ์และ
ดำเนินการสัมภาษณ์หลังจากเสร็จการเรียนในรายวิชานี้ ส่วน กลุ่มตัวอย่าง ได้พูดคุยกับนิสิตที่เป็นผู้ให้
ข้อมูลหลักซึ่งคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างถึง ลักษณะและช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูล เวลาที่
เหมาะสมในการเก็บข้อมูลนักเรียน ช่วงพักเที่ยงและช่วงเวลาเรียนโดยขอชั่วโมงอาจารย์รายวิชา
พระพุทธศาสนา ส่วนคนในชุมชนช่วงเวลา 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาหลักจากกิจกรรมการทำงาน

ขั้นตอนที่สอง เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองกลุ่มมาวิเคราะห์ กลุ่มแรกวิเคราะห์การตีความ
กลุ่มที่สองวิเคราะห์โดยใช้สถิติตามลักษณะของเครื่องมือ ขั้นตอนคือการประยุกต์กับรายวิชา ซึ่งคือ
นำมาสู่กระบวนการเรียนการสอนและการเขียนลงในมคอ.3 เป็นขั้นตอนสุดท้าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มแรก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้เครื่องมือสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ
ตีความ

กลุ่มที่สอง กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือแบบสอบถามนักเรียน การวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ
ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความเป็นมาธรรมยาตราเป็นผลการปฏิบัติ
พุทธกิจของพระพุทธเจ้า แต่ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาปักหลักปักฐานแล้วกิจกรรมดังกล่าวได้ลด
น้อยลงอย่างมาก การออกไปหาชาวบ้าน จึงเป็นการรื้อฟื้นกิจกรรมดังกล่าวขึ้นมา

ในระยะหลังธรรมยาตราครั้งนั้นมีจุดมุ่งหมายจำเพาะ เช่น ที่จะนำสันติภาพและสมานฉันท์
คืนสู่ประเทศกัมพูชาซึ่งบอบช้ำจากภัยสงครามมาเป็นเวลานานกว่า 2 ทศวรรษ แม้สนธิสัญญา
สันติภาพจะเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในกัมพูชา แต่การสู้รบก็ยังอยู่ประปราย ขณะที่ผู้คนจำนวนมาก
ยังไม่มีหวังว่าสันติภาพจะเป็นจริงได้ “ธรรมยาตราเพื่อสันติภาพและสมานฉันท์ในกัมพูชา” ซึ่ง
จัดติดต่อกันเป็นเวลาหลายปีในช่วงหน้าร้อน และฝ่าเดินไปยังจุดที่ยังมีการปะทะกันอยู่ ได้จุดประกาย
แห่งความหวังและความกล้าในหมู่ประชาชน เป็นครั้งแรกก็ได้ในรอบหลายทศวรรษที่คนเล็กคน
น้อยได้ตระหนักว่าสันติภาพก็อยู่ในมือของเขาด้วยเหมือนกัน หากได้ขึ้นอยู่กับนักการเมืองหรือกอง
กำลังติดอาวุธฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่”

ผลการศึกษาตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ธรรมยาดรากับนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม
ธรรมยาดรามีหลายความหมายและหลายแนวทางปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปคือการเดินหรือการจาริกของ
พระสงฆ์ออกไปสู่สังคมภายนอกโดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แก้ปัญหาในเฉพาะช่วงเวลาหนึ่งที่
เห็นว่าเป็นปัญหา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เคยเดินธรรมยาตรา ในปี 2554 มจร.
ประสบความเสียหายจากมหาอุทกภัย แต่ก็ยังปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยน้ำท่วม
สำหรับประชาชนในบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัย พุทธบูชาแห่งธรรมยาดรานี้ ยังเป็นการสร้างความรัก

ความสมัครสมานสามัคคีในชาว มจร เพื่อร่วมกันอย่างเต็มกำลังความสามารถและสติปัญญาปฏิบัติ
พันธกิจให้บรรลุผลสำเร็จและเจริญก้าวหน้า ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการ
เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ให้แก่คนไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาของโลก
อีกด้วย เริ่มต้นการออกปฏิบัติภารกิจทางสังคมของพระนิสิตรุ่นน้องในชมรมด้วยการติดตามออกไปดูงาน
ที่พระนิสิตรุ่นพี่กำลังปฏิบัติการ พระนิสิตรุ่นน้องจะค่อยๆเรียนรู้จากการแนะนำของรุ่นพี่และเริ่มฝึก
และรับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย

เพราะฉะนั้นจะเห็นว่ากลุ่มเพื่อน/พื้อมีอิทธิพลในการพัฒนางานวิชาการ/ปลูกฝังจริยธรรมภายใน
กลุ่มอย่างมาก จุดเริ่มต้นจากแรงบันดาลใจภายในตนเองและผู้อื่น แรงบันดาลใจมาจากเห็นรุ่นพี่ทำ
และแรงบันดาลใจจากการรับข่าวสารภายนอกแล้วกระตุ้นให้แรงจูงใจทำงาน เป็นกลุ่มที่มีปริมาณ
น้อยที่สุด กลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจเข้ามาสู่การปฏิบัติการทางสังคมท่านหนึ่งบอกว่ามาจากการได้อ่าน
หนังสือชีวิตของผู้นำทั่วโลก อีกท่านหนึ่งบอกว่าแรงบันดาลใจมาจากการทำงานของพระสงฆ์ที่เป็น
สำคัญๆและได้ทำงานเพื่อสังคมและต้องการอยากดำเนินตาม ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้จะ
เคยทำงานเพื่อสังคมมาก่อนที่จะเข้ามาเป็นพระนิสิต

จุดเริ่มต้นพระนิสิตกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเข้าสู่การปฏิบัติการทางสังคมทั้งสามปัจจัยที่เป็น
แรงจูงใจนั้น มิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด หมายถึง บางรูปปฏิบัติการทางสังคมมาจากแรงจูงใจ
ทั้งสามปัจจัยพร้อมกัน กล่าวคือ ฝ่ายกิจการนิสิตชวน เพื่อนชวนและตนเองก็ตั้งใจจะปฏิบัติการทาง
สังคมอยู่แล้ว พระนิสิตกลุ่มตัวอย่างสองรูปที่กำลังศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มีจุดเริ่มจากการชักชวน
ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนิสิตและนิสิตรูปดังกล่าวก็ชักชวนกลุ่มเพื่อนที่สนิท ภายหลังได้มี
ประสบการณ์สั่งสมการปฏิบัติการทางสังคม มีความชอบการทำกิจกรรมมากขึ้น ค้นคว้าอ่านหนังสือ
และรับข่าวสารพระสงฆ์บางท่านมีบทบาทในการทำงานเพื่อสังคม ต่อมาหนึ่งในสองมีแรงบันดาลใจ
ภายในจากพระสงฆ์ที่ท่านอ่านจากตำราและรับข่าวสาร ประจักษ์จะเห็นว่าเช่นนั้นบ้าง จึงเข้าสู่การสมัคร
รับเลือกตั้งเพื่อจะเป็นคณะกรรมการนิสิตเป็นตัวแทนของพระนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์ในการปฏิบัติการ
ทางสังคมในโอกาสต่อมา

อาจจะกล่าวได้ว่าการเป็นพระนิสิตในองค์กรการศึกษา ที่รูปแบบการจัดความสัมพันธ์ระหว่าง
กันภายใต้การเรียนการสอน ทำให้จัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรพระนิสิต คือ ฝ่ายกิจการนิสิต
คณะกรรมการนิสิตและชมรมนิสิต มีการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร กล่าวให้
ชัดเจนที่สุด กระบวนการการปฏิบัติการทางสังคมมีจุดเริ่มต้นจึงมาจากความเป็นพระนิสิต

ผลการศึกษาตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ธรรมเนียมการเรียนการสอนวิชาพระ
สุตตันตปิฎก ลักษณะการเรียนการสอน แบ่งได้ 4 ประเภท ลำดับจากรูป/ลักษณะการสอนที่ใช้มาก
ไปสู่น้อยดังนี้ กิจกรรมการสอนปกติ โดยรูปแบบการบรรยายของอาจารย์ประจำรายวิชาและให้นิสิต
ทำงานที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังทัศนคติของพระนิสิตคือการปฏิ
สังสรรค์ในห้องเรียนระหว่างพระนิสิตกับอาจารย์(โดยเฉพาะพิเศษที่เป็นอดีตวุฒิสมาชิกและอดีต
นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติพระนิสิตมากที่สุด) โดยเฉพาะพระนิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ทัศนคติ
ของพระนิสิตต่อสังคมโน้มนำไปในทิศทางเดียวกัน

ในกระบวนการพัฒนาทางด้านวิชาการและปลูกฝังจริยธรรม โดยเฉพาะในการปลูกฝัง
จริยธรรม ตัวบุคคลที่สอนมีความสำคัญต่อเนื้อหาวิชาที่สอน เมื่อเปรียบผู้สอนวิชาธรรมะ
ภาคปฏิบัติ 1-7 ซึ่งศึกษาในทุกปีการศึกษา/ทุกชั้นปี เจ้าอาวาสซึ่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดและเป็นพระ
วิปัสสนาจารย์ สอนชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 พระลูกวัดสอนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สิ่งสังเกตเห็นได้
ชัดเจนคือ พระนิสิตชั้นปีที่ 1-2 ค่อนข้างจะให้ความสำคัญแก่รายวิชานี้มากเป็นพิเศษ กล่าวคือเข้า
ศึกษาตรงเวลาและไม่ปรากฏว่าพระนิสิตขาดเรียน แสดงว่าสถานภาพของบุคคลและบทบาทในคณะ
สงฆ์มีความสำคัญแก่การขัดเกลาพระนิสิตอย่างยิ่ง อาจจะเพราะให้คุ้นให้โทษต่อพระนิสิตได้สูง แสดง
ให้เห็นการในกระบวนการเรียนการสอนที่พระนิสิตออกปฏิบัติการทางสังคมในอดีต ปัจจุบันสำคัญคือ
คณะสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการจัดขึ้นและการจัดการศึกษาและปัจจัยอีกประการหนึ่งคือบทบาทของ
ผู้สอนนั่นเอง

กิจกรรมการสอนโดยการศึกษาดูงาน การดูงานในสถานที่จริง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่
ศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษาดูงานมากที่สุดคือสาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา สาขาวิชา
ภาษาอังกฤษและสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ แนวโน้มทัศนคติที่ได้รับอิทธิพลจากการดูงาน
จะเกิดขึ้นเมื่อทำรายงานส่งอาจารย์และนำการศึกษาดูงานสู่การอภิปรายในชั้นเรียนในเวลาต่อมา

กิจกรรมการสอนเน้นภาคปฏิบัติ ได้แก่วิชาธรรมภาคปฏิบัติซึ่งเน้นฝึกการปฏิบัติมากกว่า
ภาคทฤษฎี วิชาการศึกษาอิสระ วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู(หนึ่งภาคการศึกษา)

สอนด้วยโครงการ โครงการของคณาจารย์ส่วนใหญ่เป็นโครงการเสริมหลักสูตร(การเรียนการ
สอน) ซึ่งตัวอย่างโครงการของสาขาวิชาต่างประเทศ ที่เป็นโครงการเสริมหลักสูตร และโครงการ
เหล่านี้จะถูกบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการของวิทยาลัยสงฆ์ ตัวอย่างของโครงการ ได้แก่ การธรรมยาตรา

การสอนด้วยโครงการเป็นการสอนเชิงบูรณาการของผู้สอนซึ่งร่วมกันหลายฝ่าย ฝ่ายอาจารย์ที่รับผิดชอบในรายวิชาและฝ่ายกิจการนิสิต และพระนิสิตเป็นตัวหลักในการดำเนินการโครงการตลอดทั้งโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ

โครงการทำวารสารภาษาอังกฤษ เน้นสร้างเวทีให้พระนิสิตเขียนบทความภาษาอังกฤษใช้สื่อสารภายในวิทยาลัย จึงบูรณาการกับรายวิชา วิชาหลักการแปล วิชาการโครงสร้างและการเขียนภาษาอังกฤษ วิชาการเขียนภาษาอังกฤษเชิงข้อมูลข่าวสาร วิชาการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอภิปราย และวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ

โครงการสัมมนาภาษาอังกฤษและบูรณาการกับ วิชาการพูดภาษาอังกฤษในที่ชุมชน วิชาการฟังการพูดภาษาอังกฤษ วิชาภาษาอังกฤษกับชีวิตประจำวันและสัมมนาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ

โครงการอบรมพระนิสิตและเยาวชนมรรคทายอดด้านวัฒนธรรม สามารถบูรณาการกับรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการประชาสัมพันธ์ วิชาสถานที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา เน้นโครงการการสร้างเครือข่ายกักตักสถาบันการศึกษาที่พระนิสิตออกฝึกสอน การออกฝึกสอนเชื่อมโยงกับรายวิชาศึกษาอิสระ ฯลฯ ซึ่งโครงการกิจกรรมโครงการถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติซึ่งผู้บริหารจะเร่งรัดและติดตามให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการ

ลักษณะบูรณาการเช่นนี้เป็นการบูรณาการย้อนกลับในประสบการณ์ของพระนิสิตที่ออกปฏิบัติการในโครงการธรรมยาตรา ประสบการณ์การบรรยายเป็นการบูรณาการย้อนกลับ กล่าวคือ นิสิตจะอ่านหนังสือโดยเพาะพระสูตรต้นตอปิฎกตามที่คิดว่าเนื้อหาเหมาะสม และหาเพิ่มเติมในรายละเอียด จากนั้นนำไปบรรยาย เมื่อกลับมาศึกษาวิชาพระสูตรต้นตอปิฎกทำให้เข้าใจง่ายมากกว่าเดิม ลักษณะเช่นนี้เป็นการบูรณาการในชีวิตจริงของบุคคลนั้น การเข้าใจง่ายขึ้นนำไปสู่การค้นคว้าเพิ่มเติมในพระไตรปิฎกเพื่อให้เกิดความชัดเจนและอ้างที่มาได้ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนจากประสบการณ์และการปฏิบัติของตนเอง ทำให้เข้าใจหลักธรรมได้ยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จุดเริ่มต้นธรรมยาตรา เริ่มจากการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ขอบเขตการเผยแผ่ในพุทธกาลเน้นด้านจิตใจเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการหลุดพ้น ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนามีความมั่นคง การออกไปหาชาวบ้านของพระสงฆ์ได้ลดลง การประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการทำแบบ

ประเพณี ความหมายอันเป็นสาระหลักของธรรมาศร คือ “การออกไปสู่สังคม เพื่อให้สังคมตระหนัก และแก้ไขปัญหาทั้งปัจเจกและสังคม” ธรรมาศรจึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ตาม ความหมายนี้ธรรมาศร มี 4 ประเภท ตามเป้าหมาย ลักษณะผู้ร่วมกิจกรรม ขอบเขตของผลกระทบ (เชิงบวก) จากกิจกรรมและระยะเวลา

1 รูปแบบของการเดิน เกิดขึ้นครั้งแรกที่ใดไม่ปรากฏชัด แต่ที่ได้ถูกกล่าวถึงคือการออกเดิน ของพระสงฆ์ในกัมพูชาเพื่อสันติภาพ หลังจากนั้นมีการเดินบ่อยครั้งของพระสงฆ์ในประเทศต่างๆ เช่น ในประเทศไทย พระไพศาล วิสาโล นำเดินเพื่อสันติภาพ การเดินของพระสงฆ์ในภาคใต้เพื่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลักษณะการเดิน เป็นการประกาศและประชาสัมพันธ์ว่าการเดินมีวัตถุประสงค์ อย่างไร การเดินเป็นกลุ่มใหญ่ ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส นอกเหนือจากนี้พวกที่เห็นด้วยสามารถเข้ามา เป็นหมู่คณะ การเดินเป็นการเดินในระยะทางที่ยาวไกล รูปแบบการเดินแถวเรียงหนึ่ง โดยผู้เดิน นำหน้าถือธง ลักษณะการเดินมักจะมีการประสานกับเครือข่ายของพระสงฆ์ด้วยกันอย่างดี ในแง่จุด การเดิน ระยะทาง จัดพักและสถานที่ฉันข้าว หรือว่าเป็นกิจกรรมที่ถือว่าทำงานอย่างเป็นระบบด้วย การบริหารจัดการสมัยใหม่ กลุ่มเป้าหมายคือ สังคมทั้งหมด งานวิจัยของสุนทร ปัญญาพงษ์และคณะ (2558) เรื่อง บทบาทของธรรมาศรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมาศร เพื่อให้คนตระหนักการอนุรักษ์ วิธีการสื่อสารกับคนในชุมชนมีหลากหลาย เช่น การเทศน์ การฉายวี ทัศน์ การเทศน์ การทำกิจกรรมผ่านการทำบุญตักบาตร การเสวนา เป็นต้น จะเห็นว่าการธรรมาศร มี หลากหลายทั้งวิธีการและเป้าหมายในเวลาต่อมา

2 รูปแบบธรรมาศรเน้นมิติทางสังคม การเมือง สันติภาพและผลในวงกว้าง เช่น ระดับชาติ และนานาชาติ งานวิจัยของณภคดล กิตติเสนีย์ เรื่อง “ธรรมาศร: ระยะเปลี่ยนผ่าน การพลัดถิ่น ฐาน และการเดินทางอันศักดิ์สิทธิ์” ได้อธิบายถึงพัฒนาของธรรมาศรพัฒนามาสู่ธรรมาศรในมิติอื่น เช่น มิติทางการเมืองและสังคม ขณะเดียวกันผู้วิจัยได้วิเคราะห์ธรรมาศรในเชิงทฤษฎีว่าเป็น กระบวนการ (process) ลักษณะหนึ่ง กล่าวคือแสดงสถานะบทบาทของผู้เดินสะท้อนโครงการสร้าง ของกลุ่มนั้นๆ และแสดงให้เห็นรับรู้ ธรรมาศรเป็นการเคลื่อนย้ายสถานที่เพื่อให้เกิดผลการปฏิสัง สรรค์และการสร้างส่วนร่วมอีกประการหนึ่ง (ณภคดล กิตติเสนีย์, 2554)

3 รูปแบบธรรมาศรคือการให้ความรู้ บรรลุธรรมกับนักเรียน ธรรมาศรการบรรยายธรรม แตกต่างจากการเทศน์แบบดั้งเดิม จุดหมายคือนักเรียนหรือกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในหลักธรรม และอาจจะมิกิจกรรมเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในแง่ของการทำโครงการระหว่างพระสงฆ์กับโรงเรียน

โดยให้นักเรียนมีกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้น ถือว่าเป็นการนำธรรมเข้าไปสู่โรงเรียน
 กล่าวคือเดินเข้าไปสู่โรงเรียน

4 รูปแบบธรรมยาตรา คือ การสนทนาธรรมกับชุมชน ผู้สูงอายุ กิจกรรมหลัก คือ การสวด
 มนต์ในช่วงเย็น นั่งสมาธิ บรรยายธรรมและสนทนาธรรม เป็นการให้ธรรมโดยการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ธรรมยาตราของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม มีโรงเรียนที่เข้าร่วม
 กิจกรรม จำนวน 13 โรงเรียน ดังนี้ 1) วิทยาลัยธาตุพนม 2) โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม
 3) โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล 4) โรงเรียนนาถอนพัฒนา 5) โรงเรียนพระซองสามัคคีวิทยา 6)
 โรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์ 7) โรงเรียนศรีโคตรบูร 8) โรงเรียนวัดบึงเหล็ก ในพระบรมราชานุเคราะห์
 9) โรงเรียนนาแกสามัคคีวิทยา 10) โรงเรียนธรรมากรวิทยานุกูล 11) โรงเรียนธาตุพนม 12)
 โรงเรียนธาตุพนม 13) โรงเรียนอุม่หม่าประชาสรรค์ จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนละ
 ประมาณ 100 คน ซึ่งสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะกิจกรรมของธรรมยาตรา

รายการ	ธรรมยาตรา/เดิน	ธรรมยาตราการให้ ความรู้	ธรรมยาตราการปฏิบัติ ธรรม
ผู้ดำเนินการ	กลุ่ม พระ สงฆ์ และ ฆราวาส	พระนิสิต	พระนิสิต/คณาจารย์
กลุ่มเป้าหมาย	สัง คม ทั้ง ห ม ด ไม่ เจาะจงคนใดคนหนึ่ง	นักเรียนตามสถานศึกษา	ชุมชน/ชาวบ้าน/ผู้สูงอายุ
ลั ก ษ ณะ กิจกรรม	เดินจากจุดหนึ่งไปสู่จุด หนึ่ง กำหนด การ ชัดเจน ระยะทางที่เดิน ยาวไกล	เข้าไปบรรยายธรรม พา นักเรียนทำกิจกรรมด้าน ธรรมะ	การนำสวดมนต์ นำพา ปฏิบัติธรรม สนทนาธรรม และบรรยายธรรม
หลักธรรม/ เนื้อหาใช้สื่อ	สนทนาธรรมกับผู้สนใจ เข้ามาซักถาม เปิด โอกาสให้คนสนใจ สนทนาธรรมตามแต่ที่ ผู้สนใจจะซักถาม	ประเด็นจริยธรรมที่ หลากหลาย เช่น ความ สามัคคี กตัญญู และ ปัญหาเฉพาะหน้า ยา เส พ ติ ด ก า ร มี	หลักธรรมตามโอกาส ถ้า ในโอกาสวันสำคัญทาง ศ า ส น า ก็ อธิ บาย ความสำคัญนั้น หลักสติปัฏ

รายการ	ธรรมาตรา/เดิน	ธรรมาตราการให้ ความรู้	ธรรมาตราการปฏิบัติ ธรรม
		เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอัน ควร เป็นต้น	ฐาน 4 และหลักคุณธรรม อื่นๆ
เป้าหมาย	ให้สังคมตระหนักรู้ ปัญหาที่กลุ่มธรรม ยัตราจะสื่อ ส่วนใหญ่ คือ ความสันติ การ อ นุ ร ัก ษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	ให้เยาวชน/นักเรียน ตระหนักถึงปัญหาและ ละเว้นการทำความเห็น ว่าเป็นปัญหา	เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจ ในหลักธรรมเพราะบางวัด มี พระ บวช เพียง ช่วง เข้าพรรษาจึงไม่มีความ เข้าใจในหลักธรรมที่จะสั่ง สอนญาติโยม

อภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 รูปแบบธรรมาตรา คือ การนำธรรมออกไป การเดิน
ออกไปสู่มวลชนหาประชาชนจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งของธรรมาตราในความหมายการออกไปหา
ประชาชน โดยที่เห็นว่าปัญหาเฉพาะกลุ่มคนมีปัญหาแตกต่างกัน เช่น เยาวชน มีปัญหาการปฏิสัมพันธ์
ระหว่างกัน การยับยั้งชั่งใจ จึงมักก่อปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด การมีกรรมก่อน
เวลาอันควร เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มิได้เป็นปัญหาเชิงบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงสังคม พระนิสิตเหล่านี้
จึงออกไปหากลุ่มเป้าหมาย เรียก ธรรมาตราออกไปโดยการทำกิจกรรมการอบรมเยาวชนในสถานที่
ศึกษา ซึ่งพระนิสิตได้ทำทุกปีการศึกษาตลอดปี

กิจกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่กลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันออกไปคือ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุ
และประชาชนทั่วไป กิจกรรมมักจะดำเนินการในวันพระสวณะช่วงเข้าพรรษา ครอบคลุมพื้นที่จังหวัด
นครพนมและจังหวัดมุกดาหาร หลังจากประชาชนได้ไหว้พระสวดมนต์เสร็จแล้ว ก็มีการพูดคุย เสวนา
ธรรมกับประชาชน ถามไถ่ทุกข์สุข และการบรรยายธรรมรูปแบบใหม่ และใช้สื่อโปรเจ็คเตอร์ฉายภาพ
ด้วย ซึ่งจากการประเมินงานกิจกรรมทั้งสองกลุ่มตัวอย่างตอบรับออกมาอย่างดี กลุ่มตัวอย่างต้องการ
ให้พระสงฆ์ทำกิจกรรมเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ปกติทั่วไปประชาชนไหว้พระสวดมนต์เสร็จก็ถือว่ากิจกรรม
นั้นมีความสมบูรณ์ การได้ฟังธรรมมักหาโอกาสได้ยาก พระนิสิตที่ออกไปจึงได้รับคำสนับสนุนกิจกรรม
จากกลุ่มตัวอย่างนั้น โดยไม่ได้ใช้ทุนของสถาบันและทุนของชมรมแต่อย่างใด ทุนทางสังคมจึงเป็น
รากฐานของทุนด้านการเงินอย่างชัดเจน

ในแง่ของการบูรณาการนั้นปรากฏออกมา 2 ลักษณะ

นิสิตนำเนื้อหารายวิชาที่ตนเองเรียน คือ วิชาพระสูตรตันตปิฎกนำไปใช้ในการบรรยายธรรม เนื้อหาในพระสูตรตันตปิฎกเป็นพระสูตรที่ถูกเลือกมาใช้ในการเรียนการสอน มักแสดงคุณค่าทางจริยธรรม เช่น พรหมชาลสูตร เป็นพระสูตรเกี่ยวกับความเห็นหรือทัศนคติของมนุษย์ พระสูตรเกี่ยวกับการทำบุญ บุคคลที่รับการทำบุญแล้วได้บุญมากน้อยแตกต่างกัน เช่น หมู่สงฆ์ที่พระพุทธเจ้าเป็นประธานจะได้บุญมากที่สุด เป็นต้น เนื้อหาในพระสูตรตันตปิฎกเป็นเนื้อหาที่ตอบสนองกับสิ่งที่ประชาชนต้องการรับรู้และต้องการรับฟังอย่างดี

การนำเสนอเนื้อหาในพระไตรปิฎกตามที่ปรากฏในวิชาพระสูตรตันตปิฎก ทำให้พระนิสิตต้องทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปอธิบายให้ประชาชนฟัง จึงเกิดการบูรณาการเข้าไปในตนเองอัตโนมัติหรือเรียกว่า บูรณาการในชีวิตจริง เมื่อกลับเข้ามาเรียนในวิชานี้ จึงทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ เพราะสิ่งที่ศึกษาถูกนำไปใช้ได้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ธรรมยาตราเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่อยู่ในแนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เมื่อพระสงฆ์เห็นว่าสังคมมีปัญหาบางประการ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความรุนแรง เป็นต้น การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแก้ปัญหาเฉพาะบุคคลไม่นำมาสู่การแก้ปัญหาทั้งระบบได้ การแก้ปัญหาทั้งระบบคือการแก้ไข กฎ กติกา จิตสำนึก กระบวนทัศน์การมองโลกของคน ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนนามธรรมและอยู่ภายในตัวมนุษย์ ถ้าทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้จะมีการขับเคลื่อนโดยคนส่วนใหญ่และขยายตัวออกไป ผู้มีอำนาจหรือควบคุมกลไกรัฐก็ตระหนักเห็นปัญหา นำมาสู่การปรับกติกาให้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่

ธรรมยาตราในความหมายของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมคือการเห็นปัญหาและนำตนเองออกมาสู่กิจกรรมทางสังคม มีการขับเคลื่อนกิจกรรมในมิติต่างๆตามที่ตนเองหรือกลุ่มบุคคลนั้นถนัด เช่น การประชุม สัมมนา การทำกิจกรรมบันเทิง เป็นต้น ในแง่กิจกรรมการของพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งเห็นว่ากิจกรรมที่เหมาะสมที่ควรดำเนินการคือ การเดินทางเท้าไปเรื่อยๆ เพื่อกระตุ้นให้สังคมตระหนักรู้ปัญหานั้น การนำตนเองไปสู่สังคมก็คือ การเห็นว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมื่อเห็นสังคมมีปัญหาควรออกไปแสดงท่าทีเพื่อแก้ไขปัญหานั้น

สรุป

ธรรมยาตราในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดจะถูกอิงกับพระจริยวัตรของพระพุทธเจ้าเมื่อคราวพระองค์ทรงตรัสรู้แล้ว ทรงออกประกาศพระศาสนาเพื่อความสุขของสรรพสัตว์ ตามพุทธดำรัสที่ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุข แก่พหูชน เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์” (วินย. (ไทย) 4/32/127) ธรรมยาตราได้ถูกปรับเป็นการเข้าสู่ชุมชนเพื่อวัตถุประสงค์แตกต่างจากพุทธกาลที่ปัญหาปัจจุบันเป็นปัญหาบุคคลและปัญหาเชิงระบบ การที่พระสงฆ์ส่วนหนึ่งตระหนักถึงปัญหาและเห็นว่าควรนำตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมและนำหลักคำสอนไปสู่ประชาชน ทั้งนี้ เห็นว่าปัญหาทั้งหลายมาจากกระบวนการคิด การคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และเจตคติอันเป็นพื้นฐานของการมองปัญหาว่าเป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหา ในสังคมไทยและสังคมพุทธซึ่งรากฐานการคิด ความเชื่อและการปฏิบัติมีฐานจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนทางศาสนาและเป็นผู้สืบทอดพระศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์นครพนมปรับแนวคิดธรรมยาตรามาสู่กิจกรรมและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎกได้อย่างลงตัว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งได้ใช้ประโยชน์โดยตรงกับการเรียนในรายวิชาพระสูตรตันตปิฎกเพราะเป้าหมายของการวิจัยเพื่อนำมาใช้ประโยชน์กับการเรียนการสอน ขณะเดียวกันกลุ่มเป้าหมายและพระนิสิตก็ใช้ประโยชน์จากโครงการนี้ได้เช่นกัน ได้แก่ โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา นอกจากทฤษฎีแล้วควรนำนักเรียนมาทำกิจกรรมและการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเป็นการทำกิจกรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ประเด็นที่ควรทำวิจัยครั้งต่อไป การบูรณาการพระสูตรตันตปิฎกกับกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นหรือบูรณาการกับพันธกิจอื่นของวิทยาลัยในประเด็นธรรมยาตรา

References

- ณภคกุล กิตติเสนีย์, (2554). ธรรมยาตรา: ระยะเปลี่ยนผ่าน การพลัดถิ่นฐาน และการเดินทางอัน
ศักดิ์สิทธิ์. (วารสารมนุษยศาสตร์) 18 (1)
- สุนทร ปัญญพงษ์และคณะ (2558) บทบาทของธรรมยาตราในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2
“งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”
- บุรกรณ์ บริบูรณ์, วิบูลย์ แมนสถิตย์. (2554). รายงานการวิจัยรูปแบบการนำตนเข้าไปผูกพันกับชุมชน
เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิทยา ว่องกุล, สร้างสังคมใหม่. (2542). ชุมชนชนาธิปไตย-ธัมมาธิปไตย. ชุดภูมิปัญญา ลำดับที่ 9
กรุงเทพมหานคร, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณและคณะ. (2552). รายงานการวิจัยศึกษาวิเคราะห์พุทธศาสตร์เผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอินเดีย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.